แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โดย นางสาวกมลวรรณ อุบลดี
นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

เป็นโครงการที่ให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทาน โดยการขุดสระน้ำในไร่นาเพื่อบรรเทาผลกระทบจากฝนทิ้งช่วง หรือภัยแล้ง ให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตทางการเกษตรได้โดยใช้น้ำจากสระน้ำในไร่นา เกษตรกรมีพื้นที่สามารถทำการเพาะปลูกไม้ผลและผักสวนครัวได้จากดินบริเวณขอบบ่อ และมีพื้นที่สามารถเลี้ยงปลาได้จากสระน้ำ

การบริหารจัดการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

Supply (น้ำต้นทุน)

- เร่งเก็บกักน้ำ
- เฝ้าระวังและเตรียมจัดหาแหล่งน้ำสำรอง พร้อมวางแผน้ตรียมเครื่องจักรเครื่องมือ
- ปฏิบัติการเติมน้ำ

Demand (ความต้องการใช้น้ำ)

- กำหนดแผนจัดสรรน้ำและพื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้ง
- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำภาคการเกษตร
- เตรียมน้ำสำรองสำหรับพื้นที่ลุ่มต่ำรับน้ำนอง

Management (การบริหารจัดการ)

- ติดตดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
- สร้างการเรียนรู้ประชาสัมพันธ์
- เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

หลักการบันทึกข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูล

ระบบบริหารจัดการข้อมูล

<u>กลุ่มเกษตรผู้ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน</u>

- ได้รับการคัดเลือก
- ไม่ได้รับการคัดเลือก

<u>สถานีพัฒนาที่ดิน</u>

- คัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
- ส่งรายชื่อให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพิจารณา
- รวบรวมข้อมูลส่งต่อไปยังกองแผนงาน
- ได้รับพิจารณาอนุมัติ

- จัดหาผู้รับเหมาทำสัญญากับเกษตร

<u>สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต</u>

- ดูแลภาพรวมของโครงการ
- ตรวจสอบรายชื่อเกษตรกร
- รวบรวมส่งให้กองแผนงาน เพื่อรับการอนุมัติ

<u>กองแผนงาน</u>

- ดูแลภาพรวมการดำเนินโคงการ
- จัดสรรงบประมาณ
- ดำเนินการอนุมัติรายชื่อเกษตรกร
- สรุปผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ที่มา : https://www.ldd.go.th/WEB_Water/Index.html

การคัดเลือกพื้นที่และรูปแบบการก่อสร้าง

การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

๑. พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตรต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ น.ส.๓ ก. น.ส.๓ ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. ๑) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (น.ค.๓ กสน.๕) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๐๑ ส.ป.ก. ๔-๑๔ ส.ป.ก. ๔-๑๘) ใบจอง (น.ส.๒ น.ส.๒ ก.) พื้นที่ คทช.และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกรรวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากกรมป่าไม้และกรมอุทยาน

๒. เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปีและประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

๓. พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน ได้แก่ ความซึมน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้นที่โผล่อยู่บนดินความลาดชันของพื้นที่ไม่ควรเกิน ๑๕% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว เลว และเลวมาก หลีกเลี่ยงพื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็มพื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งหากก่อสร้างไปจะทำให้ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นาน คุณภาพน้ำไม่ดี

๔. สระน้ำความลึกไม่เกิน ๓ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสะน้ำ ข้างละ ๒ เมตร

รูปแบบการก่อสร้าง

สระน้ำ แหล่งเก็บขังน้ำฝนหรือน้ำซับที่ไหลซึมออกมาจากดิน โดยการขุดดินออกให้เป็นที่สำหรับขังน้ำ รูปแบบแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด ๑๒๖๐ ลบ.ม. ความลึก ๒ - ๓ เมตร

ที่มา : https://www.ldd.go.th/WEB_Water/Index.html

กระบวนการดำเนินงาน

❖ **การรับสมัครเกษตรกร**

- ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดิน www.ldd.go.th
- เกษตรกรที่สนใจ กรอกรายละเอียดความต้องการลงในใบสมัครตามแบบฟอร์มความต้องการแหล่งน้ำในไร่นาให้แก่เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินหรือยื่นคำร้องขอรับบริการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานที่เว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดินภายใต้ลิงค์ https://www.ldd.go.th/WEB Water/

เงื่อนไขการเข้าร่วม

- พื้นที่ขุดสระน้ำจะต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรที่เกษตรกรเป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ์และมีหนังสือยินยอมให้เข้าดำเนินการขุดสระน้ำได้
- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขุดสระน้ำ จำนวน 2,600 บาท/บ่อ ให้กับผู้รับจ้าง โดยสถานีพัฒนาที่ดินจะต้องทำการตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่ขุดสระน้ำและความพร้อมของเกษตรกร

การตรวจสอบพื้นที่

- ตรวจสอบเอกสิทธิ์ที่ดิน ต้องเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้มีสิทธิตามเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ยกเว้นแต่กรณีที่ผู้มีสิทธิดังกล่าวได้เสียชีวิตแล้ว ผู้รับมรดกโดยชอบด้วยกฎหมายอาจเป็นผู้ยื่นคำขอดังกล่าวแทนได้
- ตรวจสอบประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำหรือไม่
- ตรวจสอบพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทานหรือไม่
- จัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้างโดยขนาดของกลุ่ม และการกระจายตัวของสระน้ำ มีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการเครื่องจักรกล

การยกเลิก และการสละสิทธิ์การเข้าร่วมโครงการ

<u>กรณีที่ ๑ สละสิทธิ์ก่อนทำสัญญา</u>

❖ เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุด โดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการฯ

❖ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและคัดเลือกรายชื่อเกษตรกรที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการขุดสระน้ำตามลำดับคำขอภายในพื้นที่ตำบลเดียวกันเพื่อเข้ารับสิทธิ์แทน

<u>กรณีที่ ๒ สละสิทธิ์หลังจากการทำสัญญา</u>

- ❖ เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุด โดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการต่อเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงาน
- ❖ ตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำบันทึกรายงานต่อประธานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุเพื่อทราบ
- ❖ เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงานตรวจสอบคัดเลือกและเสนอรายชื่อเกษตรกรรายใหม่เพื่อรับสิทธิ์แทน

กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง

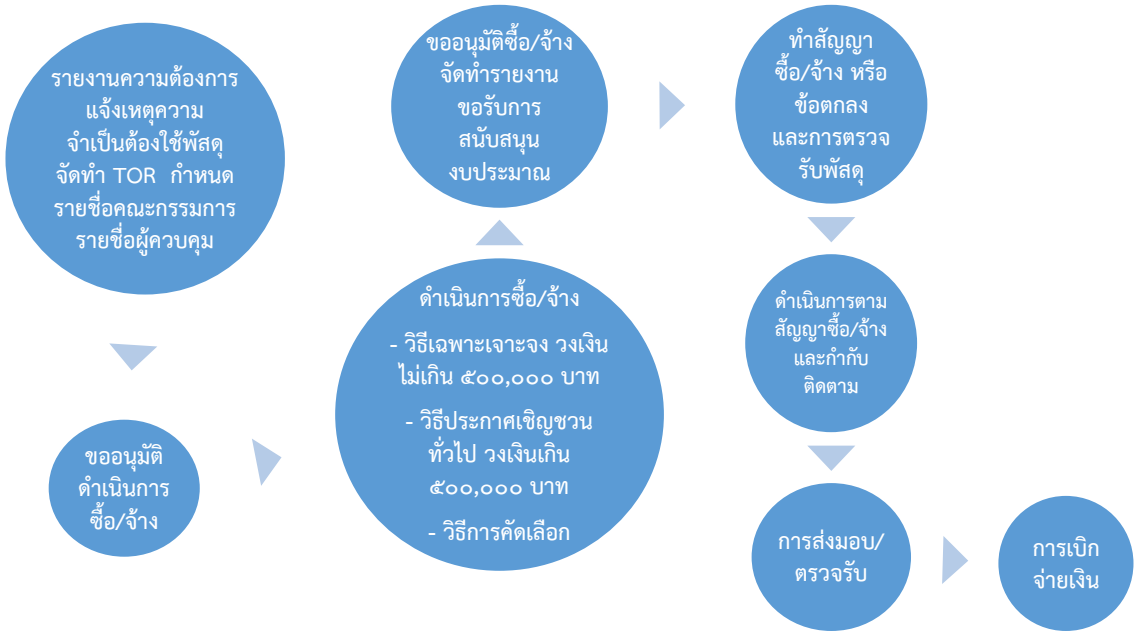

การติดตามผลการขุดสระน้ำ

- ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
- ออกตรวจงาน
- ตรวจผลงาน
- ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงาน
- รายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบและสั่งการ
- ตรวจสอบการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ และบูรณาการการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกร

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร ที่อยู่พื้นที่นอกเขตชลประทาน ได้มีแหล่งน้ำที่เหมาะสมกับการเกษตรกรกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ เป็นการสนับสนุนการทำเกษตรแบบผสมผสานตามหลักทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ประโยชน์ที่ได้รับ

สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง สามารถนำไปสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้